



SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!



ŽALGIRIS

MRU JAUNESNIOJI MOKSLINĖ DARBUOTOJA, VDU FILOSOFIJOS KATEDROS DOKTORANTĖ ANETA ROSTOVSKYTĖ:

Žmogų naikina sąmoningumo stoka

Mykolo Romerio universiteto jaunesnioji mokslinė darbuotoja, Vytauto Didžiojo universiteto Filosofijos katedros doktorantė Aneta Rostovskytė sako šių dienų Lietuvoje pastebinti sąmoningumo ugdymo stoką - pradėdant mokykla, baigiant individualaus gyvenimo kelio pasirinkimu.

R Sidas AKSOMAITIS
„Respublikos“ žurnalistas

A. Rostovskytės požiūriu, būtent dėl trūkumų mūsų švietimo sistemoje ir studentui nepalankios studijų finansavimo sistemos nemaža dalis sąmoningų jaunų žmonių renkasi studijas kurioje nors užsienio valstybėje, su kuria vėliau susieja ir savo ateitį. „Mūsų mokyklose vyrauja ne kritinio mąstymo ugdymas, o neapmąstomų ir neapsvarstomų žinių diegimas, - sako doktorantė. - Iš žmogaus tarsi siekiama padaryti nemąstančią kopiją, kuri būtų paklusni vyraujančiai ideologinei sistemai.“

- Ko šių dienų visuomenėje išvelgiate daugiau - troškimo siekti išsilavinimo ar siekio užsitikrinti materialinę gerovę? - pasiteiravo „Respublika“ Aneta ROSTOVSKYTĖS.

- Iš patirties, įgytos dirbant su studentais, akivaizdu, kad dažnas jų renkasi ne tą specializaciją, kuri jam yra įdomi, o tą, kuri populiaru rinkos sąlygomis. Susidūręs su nemotyvuotais studentais, dėstytojas pakliūva į konfliktinę situaciją, nes jie demonstruoja labai minimalias pastangas studijuoti. Tik vienas kitas studentas rengiasi seminarams. Didžioji dalis į seminarus ateina dėl to, kad reikia ateiti, arba neat-eina išvis. Tarp studentų gaji nuomonė, kad iš universiteto jų niekas nepašalins jau vien dėl to, kad jie moka už studijas. Paklausti, kodėl jie tada studijuoja, sąmoningų atsakymų studentai nesugeba pateikti. Labai mažai yra tokių studentų, kurie dirba daugiau, nei numatyta pagal programą, ir kryptingai siekia savo užsibrėžto tikslo. Dažnai tenka susidurti su studentais, kurie neskaito būtinos literatūros užsienio kalba, nes paprasčiausiai jos nemoka taip gerai, kad galėtų skaityti ir suvokti tekstą. Galima daryti prielaidą, kad kažkas yra negerai būsimuosius studentus rengiančiose mūsų mokyklose ir gimnazijose.

- Esate pastebėjusi, kad mokyklose mokoma ne kritinio mąstymo, o aklaikartoti svetimias mintis...

- Dėmesio stoka kritiniam mąstymui mokyklų ugdymo programose yra didžiulė. Mąstantis žmogus kelia įvairius klausimus, diskutuoja, o mokykla visose srityse ugdo tik žinojimą. Dar galima būtų diskutuoti, kiek mąstymo reikia gilinantį į tiksluosius mokslus. Tačiau toks pat ugdymo



Giedrius Baranauško nuotr.

principas taikomas ir humanitariniuose bei socialiniuose moksluose, kur būtent mąstymas yra labai svarbus ir reikalingas. Juk ir tą patį Žalgirio mūsų istorikai aprašo skirtingai. O mokyklose bandoma pateikti vienintelę neginčijamą tiesą, bet toks mokymas neskatina mąstymo. Žinojimas reikalingas, bet jis turi būti apmąstytas. Klasikinės vokiečių filosofijos pradininkas Imanuelis Kantas yra pasakęs, kad žmogus, automatiškai priimančias jam primetamas elgesio normas ir nekeliantis klausimo, kodėl taip reikia elgtis, yra ne žmogus. Sąmoningumo stokojantis žmogus niekada nebus pilietiškai atsakingas, o tik paklusnus kokiam nors ideologijai. Tokius labai lengva valdyti.

- Ko netenka vadinamoji kompiuterių karta, kuri mokyklą pradeda lankyti dar nemokėdama dorai rašyti, bet jau puikiai įvaldžiusi kompiuterio klaviatūros maigymo įgūdžius?

- JAV ši problema jau seniai yra opi - ten auga neraštingų žmonių karta. Rašydami klaviatūra jie neišmoksta jungti raidžių. Stengdamiesi tekstą parašyti greitai, jie trumpina ir sakinius, ir žodžius, nededa

skyrybos ženklų... Be mąstymo ir be vaizduotės parašytas tekstas, kuriame privelta klaidų ir trumpinių, suteikia labai skurdžią informaciją. Mane nustebino pirmakursiai studentai, kuriems vedžiau kūrybingumo ugdymo užsiėmimą. Jų paprasčiau perkurti banalią pasaką apie vištytę ir gaidelį. Ši užduotis atskleidė paradoksą - nors studentams ši pasaka buvo žinoma, jie jos perkurti nesugebėjo. Nes jie neturi nei mąstymo, nei vaizduotės. Neseniai skaičiau šeštos klasės mokinį rašinėlius. Jų žodynas beprotiškai skurdus, mokiniai nesugeba savo minčių paversti į nuoseklų sakinių. Tad, kalbant apie neraštingumo problemą, nereikia žvalgytis į užjūrius - ši problema jau atėjo ir į Lietuvą. Net studentų rašto darbuose viename sakinyje galima aptikti bent penkias gramatines klaidas, o apie skyrybos klaidas išvis nėra ką ir kalbėti...

- JAV Indianos valstijos mokyklose vaikams nuo ketvirtos klasės nebus dėstoma rašyti ranka, jie bus mokomi tai daryti kompiuteriu. Gal ne už kalnų laikai, kai rašymas ranka taps istorija ir Lietuvoje?

- Sakoma, jei neturėsi šratinuko, o norėsi ką nors parašyti, tai galėsi padaryti po ranka pasitaikiusiu akmenuku ar kreidele. Įsivaizduokime: vieną dieną programišiai užblokuoja visus pasaulio kompiuterius. Ir ką tokie vaikai parašys? Nieko, nes jie nemokės rašyti ranka. Technika yra naudinga tol, kol nedaro žalos žmogui, nekenkia jo laisvei, sprendimams, mąstymui, galiausiai žmogiškumui. Europoje vyrauja tokia filosofinė kryptis kaip hermeneutika, kalbanti apie žmogiškumą, gyvenimo prasmę, o JAV vyrauja transhumanizmo teorija, skatinanti technologijų vystymąsi. Transhumanizmo teoretikams filosofija reikšminga pokalbiuose apie dirbtinį intelektą, technologinę pažangą, kuri tarsi padeda žmogui, bet iš tiesų jį naikina. Jei žmogus turės dirbtinį intelektą, atminties pagerinimo plokštelę, tai jau bus ne žmogus, o mašina. Mokslas turi pažangos intenciją, bet jau nenumato tos pažangos pasekmių. Technologinės naujovės naikina žmogaus kūrybingumą, vaizduotę,

Galima daryti prielaidą, kad kažkas yra negerai būsimuosius studentus rengiančiose mūsų mokyklose ir gimnazijose

laisvę, sprendimus, muzikos, piešimo ir kitus gebėjimus, nes viską standartizuoja ir suvienodina. Neseniai savo gimtadienio proga iš dviejų žmonių gavau atvirukus su ranka rašytomis sveikinimais. Tie žmonės - filosofai, jie lygiai taip pat mato technologiniu požiūriu paremtą žmogaus standartizaciją bei niveliaciją ir tam priešinas.

- Rugsjūtį darbo rinkoje labiausiai didėjo pedagogų paklausa. Galbūt į pedagogų kėlmą Lietuvoje ateina aukso amžius?

- Neseniai sutikau buvusį savo studentą, baigusį sociokultūrinės antropologijos studijas, paskui - socialinę politinę kritiką. Magistrantūros studijas baigęs specialistas sakė labai norėjęs įsidarbinti dėstytoju universitete, bet įsidarbino vieno tarptautinio banko technologijų centre. Peržiūrėjęs universitetų siūlomas darbo vietas, jis nerado nė vieno siūlymo įdarbinti jauną asistentą. Universitetai siūlė darbo vietas tik lektoriams. Tačiau tam, kad taptų lektoriumi, žmogus turi universitete penkerius metus padirbėti asistentu. O kaip jis gali tai padaryti, jei asistentai nereikalingi?

Žinoma, galima teirautis darbo pas buvusius dėstytojus, bet tai jau apsunkinta procedūra. Jaunam žmogui ateiti dirbti į universitetą yra labai sudėtinga. Studentų Lietuvoje vis mažėja, mažiau reikės ir universitetų, ir juose dirbančių specialistų, o konkurencija tarp jų išaugs dar labiau. Tačiau dar didesnę susirūpinimą man kelia pati švietimo sistema, kuri vis dėlto nėra orientuota ugdyti atsakingą, laisvą, kritinę, politiškai ir pilietiškai angažuotą asmenybę. Nuėjusi dirbti į mokyklą atsidurčiau dviprasmiškoje situacijoje, nes turėčiau arba konfliktuoti su mokyklos programomis, arba joms paklusti.

- Ar ne dėl to Lietuvą palieka jauni, sąmoningi žmonės, siekiantys prasmingų ir kokybiškų studijų užsienyje?

- Pažįstu labai gerai besimokiusį vaiką, kuris išvažiavo studijuoti į Bristolio universitetą Didžiojoje Britanijoje ir ten kuo puikiausiai baigė tarptautinės teisės studijas. Kodėl jis nesirinko analogiškų studijų Lietuvoje? Jo atsakymas į šį klausimą elementarus - tėvai neišgalėjo padėti susimokėti už studijas. O tuo, kad gaus valstybės finansuojamą krepšėlį, jis nebuvo garantuotas. Lietuvoje paskolą gavęs studentas jau nuo pirmų dienų priverstas atsiskaitinėti su banku, o Didžiojoje Britanijoje studentas paskolą pradeda gražinti tik pradėjęs dirbti pagal įgytą specialybę. Danijoje aukštasis mokslas išvis nemokamas. Tiesa, ten yra stojamieji egzaminai, tačiau taip užtikrinama, kad ateis sąmoningi, motyvuoti ir mokytis norintys studentai.

- O kas užims tuštėjančią Lietuvą? Pabėgėliai iš Afrikos?

- Nyksta ištisi kaimai, mažėja gyventojų ir mano gimtuosiuose Sialiuose. Liūdna į tai žiūrėti. Tiek mūsų šalies piliečiams, tiek atvykėliams gresia tapti net ne kosmopolitais, bet statistiniais ekonominiais darbininkais, geresnio gyvenimo ieškančiais svetur. Įdomu, kaip ketinama atskirti pabėgėlius iš karo zonos nuo elementarių ekonominių pabėgėlių? Politikai kalba tik apie vieną dalyką - apie pabėgėlių kiekį, kurį mums reikia priimti. Niekas jau neklausia, ar mes jų norime, ar galime priimti, tuo visa diskusija ir baigiasi. Kas bus po - neaišku, nėra jokios strategijos. Jie išeis į visuomenę, o visuomenė akivaizdžiai yra nepasirengusi jų priimti. Mūsų šalies piliečiai jaučiasi diskriminuojami, nes pabėgėliams be eilės bus suteiktas būstas, medicinos paslaugos, o Lietuvos piliečiai ir toliau turės stumdytis eilėse. Juk į užsienį išvykę lietuviai ten nėra išskirtiniai, gyvena pagal tas pačias taisykles, kaip ir tų šalių gyventojai. Pastebiu keistą žaidimą - mums reikia priimti pabėgėlius, mes juos priimsime, o tada jau kaip bus, taip bus.



Utenos krašto režisierė A.Eigerdienė



► Režisierė Alma Eigerdienė. Utena, apie 2003 m.

Utenos „Žaliaduonių“ teatras - neatskiriamas kultūros ir švietimo židinys mieste. Per dvidešimt aštuonerius teatro veiklos metus (nuo 1983-ųjų), uteniškiai išvydo gražiausius režisierės Almos Eigerdienės sukurtus spektaklius. Pasirinkusi nacionalinės dramaturgijos sklaidą visuomenėje, sulaukė garbingiausių apdovanojimų.

Scenoje buvo rodomi Utenos krašto rašytojų, dramaturgų kūriniai: A.Miškinio, J.Kulnio, K.Čiplio-Vijūno, P.Panavo, A.Gasperaičio, R.Kalyčio, P.Andriušio, S.Šaltenio, E.Druskino, P.Daunio. Net aštuoni spektakliai vaidinti vietos aukštaičių tarme. Teatro sambūrio veikloje dalyvavo daugiau kaip 100 įvairių profesijų vaidintojų: mokytojai, medikai, švietimo ir kultūros darbuotojai, moksleiviai. Aktorius Ferdinandas Jakšys rašė, kad A.Eigerdienė pasireiškė kaip epinio pobūdžio menininkė, kurianti scenoje sudėtingus iškilių savo krašto žmonių ir paprastų kaimiečių charakterius su didžiu išmanymu, atskleidė vietos istoriją, kalbą, tarmę.

Teatro repertuarą rinko ir sudarė režisierė. Patys pirmieji A.Eigerdie-

► Pasirinkusi nacionalinės dramaturgijos sklaidą visuomenėje, sulaukė garbingiausių apdovanojimų

nės režisūriniai pastatymai - poezijos vakarai - vyko miesto bibliotekoje, pjesių ir dramų pastatymai - Utenos kultūros namuose (Utenos kultūros centre).

Meilė poezijai Almą lydėjo nuo pat jaunų dienų. Baigusi vidurinę mokyklą ketino studijuoti VU lietuvių kalbą ir literatūrą. Tačiau laikraštyje perskaičiusi žinutę, kad Vilniaus kultūros ir švietimo technikuose naujai įsteigtas režisūros skyrius kviečia jaunuolius studijuoti, nuvyko, dalyvavo ir laimėjo. Treji metai studijų. Mokėsi režisūros meno pagrindų, scenos judesio, grimu paslapčių ir kt. Baigusi mokslus grįžo į gimtąjį kraštą - Uteną. Dirbo Utenos rajoniniuose kultūros namuose. Atlyginimas menkas, darbas neapibrėžtas. Perėjo dirbti į Utenos centrinę biblioteką. Dirbdama bibliotekoje baigė bibliotekininkystę. Atėjo į biblioteką ir septyniolikai metų liko tarp knygų. Alma pradėjo rengti teatralizuotas knygos šventes. Kvietė gabius bibliotekos lankytojus burtis į skaitovų gretas, rengti poezijos spektaklius. Sukūrė poetinę kompoziciją „Meilės spalvos“ - joje dalyvavo 11 skaitovų. Skambėjo O.Baliukonės, J.Jakšto, M.Kontrimaitės ir kitų poetų eilės. Pasisekimas vėliau paskatino pastatyti spektaklį „Meilės spalvos“. Vaidinta 4 kartus. Spektaklis buvo rodomas Jurbarko respublikiniame konkurse. Laimėtas laureatų vardas - pirmas ir toli gražu ne paskutinis darbo įvertinimas.

Taip palengva augo A.Eigerdienės, kaip subtilios režisierės, profesinis meistriškumas, profesionalus polinkis į literatūrą. Atėjo metas kurti savo teatrą. 1983 metais A.Eigerdienė tapo mėgėjų teatro režisierė. Pirmųjų pjesių pasirinkimas įvairus: K.Sajos „Palangos liūtas“, A.Fišerio „Raktas nuo prarajos“, V.Arbusovo „Irkutsko istorija“, M.Barkir-Marinjė „Meilė yra dosni“, A.Sokolovos „Žmonės, žvėrys ir bananai“. Pastaroji pjesė buvo įvertinta už gerą vertimą iš rusų kalbos į lietuvių ir rekomenduota kaip tinkama kitiems mėgėjų teatrams. Tapo laureatais respublikinėje apžiūroje. Uteniškiai konkurse „Dobilėlis penkialapis“ už šį spektaklį buvo apdovanoti - penkiems aktoriams buvo įteikti meno saviveiklos žymėnų ženkleliai. Dalyvavo „Raudonojo šermukšnio“ festivalyje Klaipėdoje. Vėl sulaukė apdovanojimų. Sėkmė ėjo viena po kitos. Dalyvauta beveik visuose rengtuose mėgėjų teatro konkursuose, festivaliuose. Nuo 1991 metų dalyvauta tradicinėje tapusioje šventėje „Atspindžiai“, festivalyje „Kauno rampa“, „Interrampa“, „Pjero dienos Utenoje“ ir kt.

Gražią iniciatyvą parodė Utenos kultūros rūmų mėgėjų teatras (kultūros centro „Žaliaduonių“ teatras) - režisierė A.Eigerdienė į teatro repertuarą įtraukė kraštiečio dramaturgo kun. Kazimiero Čiplio-Vijūno kūrybą. Teatras pastatė komediją „Maušos karčiama“ (rež. A.Eigerdienė). Komedija buvo vaidinta 5 kartus Utenoje, rodyta Sudeikiuose ir kituose miesteliuose, Vilniaus jaunimo

teatre - respublikiniame komedijų festivalyje, Rokiškyje - tarptautiniame mėgėjų teatrų festivalyje „Interrampa“ ir mėgėjų teatro šventėje „Atspindžiai“. Buvo įteiktas diplomatas. Lietuvos TV nupirko spektaklį ir nufilmavo. Per LTV rodytas 3 kartus.

„Žaliaduonių“ teatras pastatė to paties autoriaus pjesę „Dalia, dalužė“ (rež. A.Eigerdienės interpretacija pagal K.Čiplio-Vijūno pjesę „Motinos dalia“). Pjesė 4 kartus vaidinta Utenoje, rodyta Sudeikiuose, Tauragnuose, Molėtuose, Švenčionėliuose, Vilniuje, Mokytojų namų kiemelyje, pasaulio lietuvių dainų šventės „Mes“ proga.



► Spektaklio programėlė

Spektakliai, pastatyti pagal rašytojo Antano Miškinio kūrybą, pelnė išskirtinius apdovanojimus. Pjesės „Žaliaduonių gegužė“, „Sugrįžimas į Juknėnus“ teatrui atnešė šlovę. Mėgėjų teatras gavo naują vardą - „Žaliaduonių“ teatras, jo krikštavėliu tapo kraštiečio aktorius F.Jakšys. Buvo įteiktos dvi Boriso Dauguviečio premijos, viena iš jų - A.Eigerdienėi.

Už sėkmingą P.Panavos istorinės dramos „Daumantas“ pastatymą „Žaliaduonių“ teatras buvo įvertintas aukščiausiu apdovanojimu - į Utenos teatrą atskrido „Aukso paukštė“.

Dramaturgo R.Kalyčio pjesė „Atodangos“ įrašyta į Lietuvos radijo fondą. Tai tik keli iškilūs pavyzdžiai, bylojantys apie A.Eigerdienės profesionalią veiklą.

Ant tvirtų „Žaliaduonių“ teatro pamatų jau kelinti metai puikiai jaučiasi naujasis teatro vadovas ir režisierius Šarūnas Kunickas, buvęs A.Eigerdienės mokinys.

Režisierius, dailininkas Eriks Druskinas rašo, kad „Žaliaduonių“ teatras turi ypatingas tradicijas, ypatingą dvasią. Galbūt čia yra tikrieji aukštaičiai, nebijantys kalbėti apie savo gimtinę, savo žmones ir „prietelius“. Apie „Žaliaduonius“ ir po penkiasdešimt metų rašys ypatingai, juk visos legendos neturi pabaigos.

Joana Viga ČIPLYTĖ

KOSTAS SMORIGINAS
GERIAUSIOS DAINOS

SPALIO 10 D. 20 VAL.

Bilieto kaina nuo 5 eur.

A.Vienuolio g. 4, Vilniuje

Bilietus platina Vienuolio Pub ir